

УДК 378.046.4

DOI 10.18372/2786-5495.1.17801

Скрипник Марина

кандидат педагогічних наук, доцент,
Центральний інститут післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України,
м. Київ, Україна
marina_scripnik@ukr.net

Кравчинська Тетяна

кандидат педагогічних наук, доцент,
Центральний інститут післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України,
м. Київ, Україна
tatyana.krav@ukr.net

Волинець Наталія

старший викладач,
Центральний інститут післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України,
м. Київ, Україна
volynets.nathaly@gmail.com

ДІАЛОГ ПРО ІННОВАЦІЙНУ ПЕДАГОГІКУ Й ПАРТНЕРСТВО В ОСВІТІ: ІНТЕРАКТИВНИЙ ВМІСТ ДЛЯ ОНЛАЙН ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. Через аналіз поняття діалог (сократівське та постмодерне розуміння) розкрито інтерактивний освітній вміст для онлайн діалогу зі слухачами курсів підвищення кваліфікації з проблеми інноваційна педагогіка й партнерство в освіті. Обґрунтовано авторські підходи до розроблення робочого зошита у двох форматах, здійснено порівняння паперового й

електронного видання, структуровано навчальні та навчально-творчі завдання в робочому зошиті. Розкрито потенціал онлайн програм та інструментів для створення освітнього вмісту до курсу.

Ключові слова: діалог, інноваційна педагогіка, педагогічна інноватика, педагогіка партнерства, освітні тренди.

Annotation. *Through the analysis of the concept of dialogue (Socratic and postmodern understanding), interactive educational content for online dialogue with students of advanced training courses on the issue of innovative pedagogy and partnership in education is revealed. The author's approaches to the development of a workbook in two formats are substantiated, a comparison of paper and electronic editions is made, educational and educational-creative tasks in the workbook are structured. The potential of online programs and tools for creating educational content for the course is revealed.*

Key words: *dialogue, innovative pedagogy, pedagogical innovation, partnership pedagogy, educational trends.*

Вступ. Чи можливий діалог зі слухачами в онлайн підвищенні кваліфікації? Для відповіді на це запитання наголосимо на базових позиціях. Насамперед – міркування щодо формату – діалог. Постмодерн розуміє його як не пошук наукової істини, а радше катарсис, коли учасники перекидаються версіями, продукують часто «порожні», беззмістовні мовні потоки. Такий формат зараз і тепер не на часі. Виходимо з античного тлумачення діалогу, сократівського його розуміння як пошуку істини, формування смислів слухачами шляхом запитань і відповідей. Через діалогічну інтеракцію відбувається не лише «обмін символами», розвиток здатності особистості брати на себе роль іншої особистості, а й евристичний пошук, відкриття та пізнання нового як основа продуктивного творчого мислення. Теза друга (базова): формування сенсів про що і задля чого? Слово – наш інструмент (стилос). Про що? Слово, текст і підтекст, дух, «запах слова» [1], як казав Микола Хвильовий, українськоцентрований. Задля чого? Який сенс нашого слова, андрагогічної

теорії та практики, коли ми маємо зараз не персональний рівень травматизації, а колективну травму війни? Відтак евристика діалогу набуває психотерапевтичного сенсу, а оформленість і змістовне наповнення діалогу здійснюється через актуальну проблематику тематичних курсів: «Інноваційна педагогіка та педагогіка партнерства».

Педагогічні інноваційні процеси починають досліджувати у провідних західних країнах на початку 50-тих рр. минулого століття [2]. На сьогодні сформовано інформаційні бюлетені [3]. Станом на тепер сформовано окремий напрям дослідження педагогічна інноватика, «ядром» якого є партнерство і діалог. Саме ці позиції – лейтмотиви стали основою діалогу на тематичних онлайн курсах підвищення кваліфікації.

Педагогічне дослідження, що розглядається, проводиться в рамках науково-дослідної роботи кафедри філософії і освіти дорослих ЦПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (державний реєстраційний номер 0120U104637 (2020–2025 рр.) (підтема «Когнітивна взаємодія викладача-тьютора та слухача в умовах онлайн та дистанційного підвищення кваліфікації»). Також із зазначеної підтеми дослідження пропонуємо попередні розробки авторів [4; 5 - 8].

Попри наявність численних досліджень у цьому напрямі щодо педагогічної інноватики і партнерства в освіті, більшість публікацій присвячено опису сутності цих понять; показникам та критеріям їх визначення; дослідженню інноваційних технологій навчання, які реалізують ідеї педагогіки партнерства; аналізу інноваційних процесів в закордонній і вітчизняній освітній практиці.

Проте проблема інтегрованого практичного вмісту тематичного онлайн курсу для підвищення кваліфікації педагогічних працівників є недостатньо розглянутою.

З часу введення Й. Шумпетером і Г. Менш [9] у науковий обіг терміну «інновація» (як втілення наукового відкриття в новій технології або продукті),

сам термін та похідні від нього («інновація», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність») набувають статусу загальнонаукових категорій і збагачують поняттєві системи багатьох наук.

За допомогою інструменту Google Trends [10] проаналізовано популярність пошукових запитів «інновація», «інновація в освіті», «innovation» на теренах України. Актуальним сьогодні є поняття «інновація» (в Україні: понад 80 % зацікавленість цим поняттям – 7-13 серпня 2022 р., англomовне поняття «innovation» 80 % популярності набуває 6-12 листопада 2022 р. Для порівняння: 100 % популярним у світі пошуковий запит «innovation» стає з 28 серпня по 3 вересня 2022 р. При цьому до англomовного поняття звертаються в Україні частіше – 43 % читачів проти 14 % запитів українською мовою).

Інноваційну діяльність в Україні унормовує низка документів [11 - 13]. Також термінологія з інноваційної педагогічної діяльності упорядковується в термінологічних словниках [14] й енциклопедіях [15].

У дослідженнях вітчизняних науковців обґрунтовано методологічні засади педагогічної інноватики (О. Ігнатович [16]), класифіковано види інновацій в освіті (В. Вакуленко [17]) та інноваційні педагогічні технології (І. Дичківська [18]), розкрито педагогіку інновацій у вищій школі (О. Волошина [19]) та інноваційні методи викладання і навчання у вищій школі (І. Мельничук, І. Білоус [20]), розкрито особливості інновацій в менеджменті освіти (О. Мармаза [21]).

У закордонних дослідженнях акцент здійснено на інноваціях в освіті як результаті впливу пандемії (опитування президентів коледжів та університетів від Inside Higher Ed [22]). Ґрунтовний аналіз інноваційних освітніх технологій здійснюється протягом 19 років групою вчених під керівництвом Інституту освітніх технологій у Відкритому університеті (Великобританія). Завданням є виявлення нових тенденцій та інновацій в освіті, оцінка найперспективніших ідей, актуальних для сучасних викликів. За результатами ювілейної десятої доповіді «Innovative Pedagogy 2022» («Інноваційна педагогіка 2022») [23] презентовано освітні тренди, що значно вплинуть на світове освітнє

середовище. Аналіз цієї розвідки здійснила вітчизняна дослідниця Н. Ткаченко [24].

Три роки онлайн навчання та викладання в умовах пандемії COVID-19 та широкомасштабної війни, розпочатою росією проти України 24 лютого 2022 р., визначають низку зовнішніх і внутрішніх суперечностей, пов'язаних з інноваційною педагогічною діяльністю. У цій статті автори зосереджують увагу на розв'язанні суперечності між пасивно-репродуктивним форматом професійної діяльності педагога в онлайн освітньому просторі (пов'язаному із перенесенням форм і методів навчання із реального освітнього простору у віртуальний) та потребою в активно-інноваційному спрямуванні професійної діяльності через наслідки для освітнього процесу пандемії COVID-19 та широкомасштабної війни, що вимагає від педагога дієвих кроків з експериментування, проєктування та експертизи педагогічних інновацій.

Мета статті – обґрунтувати особливості розроблення інтерактивного освітнього вмісту та структурування дослідницьких завдань тематичного курсу «Інноваційна педагогіка та педагогіка партнерства» для онлайн підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Результати дослідження. Відбір та структурування змісту курсу здійснено від загального до конкретного та особливого. Такий підхід подано і в робочих зошитах, підготовлених у двох форматах: рукописному [25] та електронному [26]. Порівняння переваг і недоліків кожного із видань подано в таблиці 1.

У першому розділі (загальне) – «Інноваційна педагогіка: сутність понять» – пропонувано упорядкувати термінологічний апарат. Другий розділ (конкретне) – «Досліджуємо інновації в освіті XXI ст.» – розкриває потенціал нових форм викладання, навчання та оцінювання в освіті. У третьому розділі (особливе) – «Педагогіка партнерства: інноваційні технології навчання та кращі освітні практики експериментування» – через цінності сучасної дитини/підлітка розробити авторські проєкти з проблеми.

**Переваги й недоліки рукописного та електронного форматів
робочого зошита**

Формат робочого зошита	Переваги	Недоліки
Рукописний	<ul style="list-style-type: none"> • зручність використання – можна читати будь-де; • читач отримує відразу повний комплект інформації; • інформація за усіма завданнями системно скомпонована. 	<ul style="list-style-type: none"> • необхідний друк; • проблема реалізації тиражу; • маркетингові послуги з розповсюдження; • необхідно використовувати службу доставки; • не має можливості оновлювати тематичні блоки; • вкрай утруднений пошук завдань у рукописі; • важко використовувати матеріали для часткового відтворення; • помилки, допущені при друці, неможливо виправити.
Електронний	<ul style="list-style-type: none"> • відсутня процедура тиражування; • доступ до видання автоматично забезпечується системою Інтернет; • робочий зошит однаково доступний усім користувачам Інтернет незалежно від місця проживання; • легко робити доповнення в тематичні блоки; • можна читати вміщені тексти на незнайомій іноземній мові, використовуючи спеціальне програмне забезпечення, що забезпечує автоматичний переклад тексту; • наявний зміст можна легко використовувати для роботи (копіювати, переробляти, цитувати); • виявлені помилки легко виправляються; • слухач курсів підвищення кваліфікації може легко познайомитися з робочим зошитом, не купуючи його; • варіативність як доставлення електронного формату, так і представлення завдань в зошиті за допомогою різних цифрових інструментів. 	<ul style="list-style-type: none"> • скористатися можливо лише за умови підключення читача до Інтернету; • читати й дивитися матеріали можна тільки на комп'ютері (хоча можна і видрукувати); • розсіюється увага від великої кількості цікавої інформації.

Мета тематичних курсів – опанування керівниками, науково-педагогічними та педагогічними працівниками аналітичною інформацією про інноваційну педагогічну діяльність.

Основні завдання:

- формування умінь експериментування, проєктування та експертизи педагогічних інновацій;
- розвиток навички цілісного бачення стану освітньої діяльності, його оцінювання за критеріями інноваційності;
- формування готовності до новаційної/інноваційної професійної діяльності у системі суб'єктно-суб'єктних відносин.

Призначення робочого зошита – на основі андрагогічних засад та теорії трансформативного навчання [27] зацентувати увагу на особливостях інновацій в освіті, активізувати дослідницькі пошуки педагогічних і науково-педагогічних працівників для розроблення нових освітніх продуктів (в межах власних дослідницьких проєктів) шляхом пізнання таких аспектів: сутність поняттєвого апарату з проблеми педагогічної інноватики; застосування наукових методів дослідження інноваційних технологій навчання та кращих педагогічних практик експериментування; моделювання навчальних і навчально-творчих завдань.

Відповідно до рубрик розроблено й систематизовано завдання.

Для представлення своїх варіантів відповідей читачеві (читачці) пропонуємо використовувати можливості різних цифрових інструментів:

- Google Форми (тестові завдання та опитування);
- Jigsawplanet (онлайн-сервіс, за допомогою якого створено пазли для мотивації учіння та розвитку когнітивних процесів);
- IMGonline.com.ua (сайт для створення мотиваторів – демотиваторів);
- CoSpaces Edu (інструмент для створення доповненої реальності, завдяки якому автор курсів звертається до читачів);
- Flipgrid (за допомогою цього додатку результати фіксуються за допомогою відео);

- Jamboard (віртуальна дошка для роздумів (рефлексивних завдань));
- онлайн дошка Padlet (для подання розроблених інноваційних освітніх проєктів).

Варіативність застосування різних інструментів пов'язана з другорядною метою цього видання – познайомити читачів (читачок) з авторською матрицею відбору, створення та модифікації креолізованих навчальних текстів для дев'яти подій навчання [6]. Означена матриця допоможе фахівцям у практиці розроблення власних інноваційних проєктів для дистанційного навчання.

Інтерактивний освітній вміст для онлайн підвищення кваліфікації педагогічних працівників з проблеми окрім робочого зошита включає низку матеріалів (інформаційно-освітній бюлетень [28]; сайт [29]; силабус спецкурсу [30] тощо).

Наведемо приклади завдань. Завдання «Педагогічна інноватика: сутність». Класифікуйте результати вашої професійної діяльності за окресленими блоками й принципами педагогічної неології, педагогічної аксіології та педагогічної праксеології.

Завдання «“Інновація” & “реформа”». У табличній формі покажіть різницю між інновацією та реформою. Відповідно до визначених ознак понять «реформа» та «інновація» охарактеризуйте концепцію Нової української школи.

Завдання «Історичний екскурс дослідження педагогічних технологій, зорієнтованих на педагогіку партнерства». У дидактичній літературі представлено кілька класифікацій педагогічних технологій, кожна з яких має свою класифікаційну ознаку. Порівняйте підходи до класифікацій. Які технології навчання реалізують ідеї педагогіки партнерства?

Завдання «Цінності дитинства». Підготуйте письмове звернення від імені Педагога до Дитини у форматі дружнього листа з теми «Знаєш? У нас спільні інтереси. Поради у подоланні проблемних ситуацій у взаємодії».

Завдання «Цікаві факти про сучасних підлітків». Проаналізуйте сторінку старшого підлітка [31] (із середовища дружнього кола Вашого чи родини) в

одній, чи декількох соціальних мережах. Поміркуйте і визначте прогнози за такими напрямками: технології, що визначають цінності життя підлітка; характерні ознаки культурного та інформаційного вмісту, яким цікавиться підліток; продукти й сервіси, що визначають піраміду потреб підлітка; свідчення, що підтверджують приклад розуміння підлітком потреб іншого.

Завдання «Аналіз результатів педагогічної діяльності учасників Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» з точки зору інноваційності та експериментування». Проаналізуйте матеріал, поданий на сайті Міністерства освіти і науки України в розділі «Учитель року» [32] за відповідними критеріями інноваційної діяльності. Результати розмістить на Е-дошці «Когнітивна технологія роботи з/над креолізованим навчальним текстом» [4].

Навчальні та навчально-творчі завдання, розроблені для цих тематичних курсів, спрямовано на активізацію дослідницьких пошуків науково-педагогічних і педагогічних працівників для розроблення нових освітніх продуктів (в межах професійної діяльності) шляхом пізнання таких аспектів:

- 1) експериментування, проєктування та експертиза педагогічних інновацій;
- 2) стан освітньої діяльності закладів освіти, їх оцінювання за критеріями інноваційності;
- 3) готовність до новаційної/інноваційної професійної діяльності у системі суб'єктно-суб'єктних відносин.

Висновки. Як висновок, *інноваційна діяльність педагога залежить від багатьох чинників:*

- рівня готовності педагога та особистісні якості;
- знань про нові технології та особливості їх реалізації в онлайн та офлайн навчанні;
- освоєння методик створення та реалізації креолізованих навчальних текстів для покоління цифрової ери; технічні умови втілення новітніх розробок;
- мотиваційних і стимулюючих механізмів.

Через наслідки для освітнього процесу пандемії COVID-19 та широкомасштабної війни вагомим чинником стає готовність інституцій

формальної й неформальної освіти дорослих створити дієві моделі пізнавально-творчого, мотивуючого вмісту тематичних курсів для формування готовності педагогів до активно-інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Хвильовий М. Арабески. URL: <https://u.to/tzZyHw>. (дата звернення: 20.04.2023).

2. Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти: монографія / відп. ред. Л. В. Барановська, Л. І. Морська. Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 341 с.

3. Інновації в освіті і науці окремих країн Європи, Азії та Америки: Інформаційний бюлетень наукового проєкту «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейській освітній і науковий простір». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9721>. (дата звернення: 20.04.2023).

4. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. URL: <https://u.to/7YdxHA>. (дата звернення: 20.04.2023).

5. Скрипник М. І., Кравчинська Т. С., Волинець Н. П. Когнітивна технологія роботи з/над креолізованим навчальним текстом. URL: <https://padlet.com/marinascrpnik/padlet-m9wjds0cxw1i02vp>. (дата звернення: 20.04.2023).

6. Скрипник М. І., Кравчинська Т. С., Волинець Н. П. Пізнаваймо. Творімо. Взаємодіймо. Як еволюціонують навчальні тексти в XXI ст.? URL: <https://u.to/ljNyHw>. (дата звернення: 20.04.2023).

7. Скрипни М. І., Кравчинська Т. С., Волинець Н. П. Віртуальний освітній простір, що узгоджує когніції суб'єктів учіння з технічною архітектурою. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2022. № 87. С. 92 - 99. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.87.19>.

8. Скрипник М. І., Кравчинська Т. С., Волинець Н. П. Проблема

навчальних текстів цифрової ери: питання теорії та практики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. № 80. Т. 2. С. 136 - 139. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.80.2.28>.

9. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Капіталізм, соціалізм, демократія. URL: <https://u.to/BDhyHw>. (дата звернення: 20.04.2023).

10. Google Trends. URL: <https://u.to/pDlyHw>. (дата звернення: 20.04.2023).

11. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 20.04.2023).

12. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 16.01.2003 р. № 433–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>. (дата звернення: 20.04.2023).

13. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0946-00#Text> (дата звернення: 20.04.2023).

14. Інноваційна діяльність вчителя: термінологічний словник / за заг. ред. : О. І. Огієнко; укл. : О. І. Огієнко, Т. Г. Калюжна, Л. О. Мільто, Ю. Л. Радченко. Київ, 2016. 120 с.

15. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авт.-укл. Н. П. Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 176 с.

16. Ігнатович О. Теоретико-методологічні основи педагогічної інноватики . *Навчання і виховання обдарованої дитини* : зб. наук. праць. 2013. Вип. 2. С. 94 - 104.

17. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація / В. М. Вакуленко. *Вісник національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_4_4 (дата звернення: 20.04.2023).

18. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.

19. Волошина О. В. Педагогіка інновацій у вищій школі : навчально-методичний посібник. Вінниця, 2014. 161 с.

20. Мельничук І., Білоус І. Інноваційні методи викладання та навчання у сфері вищої освіти. *Гуманітарні студії : Історія та педагогіка*. 2022. № 2. С. 94 - 102.

21. Мармаза О. І. Інновації в менеджменті освіти : монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 128 с.

22. Responding to the Covid-19 Crisis: A Survey of College and University Presidents. Inside Higher Ed. URL: <https://u.to/D92XHw> (дата звернення: 20.04.2023).

23. Innovating Pedagogy 2022: Open University Innovation Report 10 / A. Kukulska-Hulme and other. Milton Keynes: The Open University.

24. Ткаченко Н. М. Тренди освіти – 2022 : світовий контекст. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2022. № 11(16). С. 178 - 189.

25. Скрипник М. І. Інноваційна педагогіка та педагогіка партнерства: Робочий зошит для слухачів курсів підвищення кваліфікації. К.: ЦПО, 2023. 37 с. URL: <https://u.to/AgSmHQ> (дата звернення: 20.04.2023).

26. Скрипник М. Інноваційна педагогіка та педагогіка партнерства: робочий зошит для слухачів курсів підвищення кваліфікації. URL: <https://u.to/WS9yHw> (дата звернення: 20.04.2023).

27. Горбунова Л. Теорія трансформативного навчання дорослих : еволюція концептів і методологій. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2017_3_6 (дата звернення: 20.04.2023).

28. Скрипник М. Інноваційна педагогіка та педагогіка партнерства: інформаційно-освітній бюлетень. URL: <https://u.to/PDByHw> (дата звернення: 20.04.2023).

29. Скрипник М. Інноваційна педагогіка. URL: <https://sites.google.com/view/innovazyu/головна-сторінка> (дата звернення: 20.04.2023).

30. Скрипник М. Інноваційна педагогіка та педагогіка партнерства :
силабус спецкурсу. URL: <https://u.to/JTFyHw> (дата звернення: 20.04.2023).

31. Методичні рекомендації до семінарських занять з модуля «Педагогіка
НУШ» навчальної дисципліни «Інформаційно-педагогічні студії» / укл. :
Н. Борисенко, А. Боярська-Хоменко, С. Васильєва, В. Ворожбіт-Горбатюк,
Л. Зеленська, С. Золотухіна, Л. Калашнікова, О. Лазарєва, Т. Разуменко,
Т. Твердохліб, Т. Собченко. Харків, 2021. 24 с. URL: <https://u.to/DhB7HA> (дата
звернення: 20.04.2023).

32. Учитель року: Міністерство освіти і науки України. URL:
<https://mon.gov.ua/ua/tag/uchitel-roku> (дата звернення: 20.04.2023).